

Opas perheille lastenpsykiatrisesta osastohoito- ja tutkimusjaksosta

Miisa Ahonen

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Opas perheille lastenpsykiatrisesta
osastohoito- ja tutkimusjaksosta**

Miisa Ahonen
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
14.3.2019

Miisa Ahonen

Opas perheille lastenpsykiatrisesta osastohoito- ja tutkimusjaksosta

Vuosi 2019 Sivumäärä 23

Opinnäytetyön tarkoituksena oli valmistaa opas lastenpsykiatrian päiväosaston lasten vanhemmille. Opas on käsinkosketeltava vihkonen, johon on koottu päiväosaston päiväohjelman lisäksi osastolla käytössä olevia tärkeitä elementtejä. Päiväosastolla voidaan käyttää opasta osana aloituspakettia. Keskeisenä tavoitteena opinnäytetyössä oli vanhempien epätietoisuuden vähentäminen osaston käytännöistä. Tavoitteena oli myös helpottaa hoitajien työtä siten, että koska vanhemmilla olisi jo tietoa osastosta, ei hoitajien tarvitse kerrata samoja asioita joka kerta vanhemman tavatessaan. Toimeksiantajana toimi HUS:n lastenpsykiatrian päiväosasto, jolla ei ole käytössä näin laajaa opasta, vaan lehtinen, jossa on osaston puhelinnumeroita ja lyhyt esittely osastosta. Tämän takia osastolla oli tarve tämänkaltaiselle oppaalle ja opas otettiin hyvin vastaan osastolla. Kehittämistehtävä määräytyi tämän pohjalta. Osaston edustajien kanssa käytiin keskusteluja siitä, mitä oppaaseen tulisi laittaa, mutta toteuttamiseen saatiin aika lailla vapaat kädet.

Tietoperusta luotiin sen pohjalta, mitkä ovat osaston peruspilarit sekä kirjallisuudesta saadut tiedot siitä, mitkä asiat nousevat esille tärkeinä lastenpsykiatrisessa hoitotyössä. Lapset ovat hoitotyössä oma erityisryhmänsä, joten oli tärkeää ottaa esille heidän erityistarpeensa ja hoidon erityispiirteet. Opinnäytetyö tehtiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Oppaan laadintaan tutustuttiin kirjallisuuden pohjalta lukemalla siitä, millainen on hyvä potilasohje ja sitä sovellettiin sitten vanhemmille annettavaan tietoon. Menetelmänä käytettiin myös apulaisosaston hoitajan ja osaston pitkäaikaisen hoitajan kanssa käytyjä keskusteluja.

Tuotoksena oli opas vanhemmille, joka saatiin osastolle arviointiin. Oma-arviointi perustuu osaston hoitohenkilökunnan arviointeihin, jotka olivat pääosin positiivisia. Johtopäätöksenä olikin, että oppaalla on paikkansa osaston esittelyssä ja se antaa tärkeää tietoa vanhemmille. Osastonhoitaja myös arvioi, että oppaan voisi ottaa mukaan jo ensimmäisiin verkostopalaveri-ihin, jossa osastolla ei ole vielä käyty. Jatkotutkimuksena ja kehittämissuunnitelmana on vanhempien kokemusten kerääminen oppaasta kyselykaavakkeen avulla tai haastatteluilla.

Asiasanat: lastenpsykiatrisen hoitotyö, omahoitajuus, yksilövastuinen hoitotyö, perhekeskeisyys

Miisa Ahonen

A guide for families to the treatment and research period at a children's psychiatric unit

Year 2019

Pages

23

The purpose of the thesis was to provide a guide to the day ward of a children's psychiatric unit, which the staff can share with parents. Information was collected into a tutorial on what happens during the ward period. For example, the guide contains information about the daily program on the day ward, as well as the important operation modes used on the ward, including communality, groups and, in particular the individual working with named nurse, co-operation with the family and mutual co-existence. On the day ward, the guide can be used as part of the starter package, which parents will have access to before the beginning of the ward period. The main goal of the thesis was to reduce parents' uncertainty about the customs of the ward. The goal was also to make it easier for caregivers to work by providing a ready-made tool to support parents. The sponsor was the HUS Child Psychiatric ward, which had a need for this type of broader guide, which was well received by the ward. The development task was based on this. There were discussions with the ward representatives about what the guide should contain, but freedom of choice was given.

The theoretical framework was created on the basis of the discussions with caregivers, as well as information gathered from literature on what matters are important in child psychiatric nursing. Children are their own special group in nursing, so it was important to highlight their needs and the special characteristics of treatment. The thesis was done as a functional thesis. The guide was prepared by familiarizing with the literature by studying, for example, what a good patient guide is, and this was applied to the information given to the parents. The method was also used for discussions with the staff nurse and the ward's long-term nurse.

The output was a guide for parents, which was introduced to the ward in January 2019. The assessment was based on the ward's nursing staff assessments, which were mostly positive. The conclusion was that the guide is true in the presentation of the ward and provides important information for the parents. The ward manager also evaluated that the guide could already be included in the first network meetings, when families have not yet visited the ward. Further research and development suggestions could discuss parents' experiences of the guide through a questionnaire or through interviews.

Keywords: child psychiatric nursing, individual nursing, named nursing, family-centrality

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön lähtökohdat ja tausta	7
2.1	Lähtötilanne	7
2.2	Tutkimuksen taustasta	7
3	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	7
3.1	Rajaukset	8
3.2	Arviointisuunnitelma	8
4	Lapsi ja perhe lastenpsykiatrian osastotutkimusjaksolla	9
5	Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja tietoperusta	9
5.1	Lastenpsykiatrinen hoitotyö	9
5.2	Perhekeskeisyys	10
5.3	Yksilövastuinen hoitotyö	11
5.4	Omahoitajuus	11
6	Hyvän oppaan tuntomerkit	12
6.1	Visuaalinen ilme ja teksti	12
6.2	Ulkoasu	12
7	Toteutusmenetelmä	13
7.1	Yhteistyöorganisaatio	13
7.2	Opinnäytetyön aikataulusuunnitelma	13
7.3	Aiheen merkitys kohderyhmälle	14
8	Opinnäytetyön aikataulu	14
9	Arviointi	15
9.1	Kyselyn tulokset	15
9.2	Toteutuksen arviointi	16
10	Pohdinta	16
10.1	Tutkimuksen luotettavuus	17
10.2	Tutkimuksen eettisyys	17
10.3	Oman oppimisen arviointi	17
10.4	Johtopäätökset ja kehittämissuhteet	18
	Lähteet	19
	Liitteet	21

1 Johdanto

Lasten mielenterveyshäiriöt ovat monimuotoisia. Ne ovat myös yleisempiä kuin usein luullaan. Noin joka viides lapsi tarvitsee apua psyykkisiin vaikeuksiin (Terve.fi, 2016). Lasten mielenterveyden häiriöt eivät johdu yksittäisestä syystä, vaan ovat yleensä useiden tekijöiden summa. Jokaisella lapsella perheineen on myös voimavaroja ja selviytymiskeinoja, jotka itsessään suojaavat mielenterveyttä ja auttavat vastoinkäymisistä selviytymisessä. (THL, 2018)

Kun lapsi sairastuu psyykkiseen häiriöön, voi vanhemmissa herätä useita tunteita. Pettymystä, surua, epätoivoisuutta, hämmennystä, pelkoa ja epävarmuutta vanhempana. Lapsen oireilun edessä voi tuntua siltä, että oma lapsi on kadonnut jonnekin ja tilalle tullut aivan vieras lapsi. Jos lapsen oireet ovat vaikeat, voidaan lapselle ehdottaa osastojaksoa joko päiväosastolla tai ympärivuorokautisesti.

Lapsen ollessa osastolla, voivat vanhemmat tuntea epätietoisuutta siitä, mitä lapsen päivässä tapahtuu. Lapsikin saattaa olla haluton kertomaan päivästänsä ja voi olla, että uuden tilanteen takia päivässä on niin paljon uutta, että lapsi ei pysty kertomaan, vaikka haluaisikin. Kun vanhemmalle annetaan tietoa siitä, mitä lapsen päivään kuuluu, voi lapselta kysyä kysymyksiä tarkemmin tietystä asiasta. Tällöin lapsen voi olla helpompi vastata, kun hän tietää, mistä asiasta vanhempi haluaa kuulla.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa opas vanhemmille, joiden lapsi on hoidossa lastenpsykiatrian päiväosastolla. Vanhemmat toki tällaisella osastolla tapaavat hoitajan päivittäin ja voivat vaihtaa kuulumisia, mutta ko. tilanteessa, voi olla vaikea kysyä kysymyksiä tai ne eivät vain tunnu oikeilta tai helpoilta. Päiväosastolla on tällä hetkellä käytössä lehtinen, jossa on puhelinnumeroita ja hiukan tietoa osastosta. Osastolla toivottiin opasta, jossa olisi enemmän tietoa osaston päiväohjelmasta ja käytännöistä. Tämän oppaan voisi liittää osaksi osastolta annettavaa infopakettia tai sitä voisi jakaa jo aiemmin vasta osastohoitoa suunniteltaessa.

Oppaan tavoitteena on vähentää vanhempien epätietoisuutta osaston käytännöistä ja olla tietopaketti, josta voi tarkistaa asioita ja jossa on myös tilaa vanhempien ajatuksille ja kysymyksille, joita voi kysyä viikoittaisissa tapaamisissa. Opas saattaa myös helpottaa hoitajan työtä, koska heidän ei tarvitse selittää joka tapaamisissa osaston käytäntöjä, koska vanhempi oppaan luettuaan, on jonkin verran tietoinen siitä, mitkä elementit osastolla ovat vahvoja ja mitä lapsen päivään osastolla ollessa kuuluu. Oppaan sisällöstä on käyty keskusteluja osaston pitkäaikaisen hoitajan ja apulaisosastonhoitajan kanssa. Oppaasta on rajattu pois erilaisten häiriöiden esittely ja oirekuvaukset. Tavoitteena on myös saada vanhemmille käyttöön lämminsävyinen ja selkokielineen opas, joka vähentää lapsen sairauteen liittyvää ahdistusta ja pelkoja (Torkkola, Heikkilä & Tiainen 2002, 24).

2 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tausta

Lapsipotilas lastenpsykiatrian osastolla on yleensä 6-12 vuotias, tätä nuoremmat ovat hoidossa pikkulasten poliklinikalla ja 13-vuotiaasta eteenpäin hoitopaikkana toimii nuorisopsykiatria. Skaala lapsen iän kehitysvaiheissa tässä haarukassa on laaja, koska nuorimmat lapset ovat esi-koulussa ja vanhimmat alakoulun loppupuolella. Siksi myös lapsen perheen tiedon tarpeet ovat hyvin erilaisia. Esikouluikäiset ovat yleensä vielä hyvin pieniä, mutta vanhimmat lähestyvät jo murrosikää, joka myös on haasteena lapsen hoidossa. Perheellä on suuri merkitys lapsen toipumisessa ja siksi juuri perheelle on tarjottava tietoa, jotta he voivat valmistella lasta tulevaa jaksoa varten ja tietävät mitä heiltä vanhempina odotetaan.

2.1 Lähtötilanne

Toipuva lapsi voi itsekkin olla hyvin hämmentynyt käyttäytymisestään ja silloin hän tarvitsee ymmärrystä ja apua. Omahoitaja on lapselle hoitajaksolla tärkeä aikuinen ja voi olla ainut, jolle lapsi pystyy tunteistaan kertomaan. Tämän vuoksi perheen ja lapsen kanssa toimiva omahoitaja on tärkeä liitos sekä perheen että lapsen välillä. Usein vanhemmat ovat monesta asiasta hämmästyneitä, kun heille kertoo, miten lapsi osastolla toimii. Lapsi saattaa toimia hyvin eri tavalla kotona, kun taas osastolla, jossa saa huomion kokonaan itseensä. Kotona saattaa olla vanhemmilla useampi lapsi tai muu aikaa vievä asia (työ, harrastukset), jolloin lapsi, joka tarvitsee paljon huomiota alkaa oireilla ja voi käyttäytyä jopa väkivaltaisesti ja silloin vanhemmilla herää huoli. Lapsi saattaa myös koulussa tai päivähoidossa oireilla muiden lasten kanssa toimiessa tai yksinkertaisesti kieltäytyä lähtemästä kouluun tai päivähoitoon. Tällöin ollaan koulusta tai päiväkodista kotiin herkästi yhteydessä, koska etenkin koulussa lapsi jää helposti jälkeen luokan muista oppilaista, joka saattaa entisestään tuottaa lapselle erilaisia vaikeita tunteita.

2.2 Tutkimuksen taustasta

Lasten vanhemmille suunnattua opasta ei osastolla ole käytössä. Aloituspakkaukseen kuuluu kyllä lehtinen osastosta, mutta vanhemmat kaipaavat yksityiskohtaisempaa tietoa ja tämä helpottaa myös hoitajan työtä. Vanhemmilla on mahdollisuus keskustella omahoitajan kanssa hoidosta osastolla, mutta opas on tarkoitettu keskustelun herättäjäksi ja mahdollisten oman lapsen hoidosta heräävien kysymysten pohjaksi. Opas on tarkoitus pitää yksinkertaisena ja yleisenä, mutta kysymyksiä on ehkä helpompaa jäsentää ja asioista keskustella, kun on pohjalla jonkinlainen tietoperusta.

3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön ja oppaan tarkoituksena on tuottaa vanhemmille opas siitä, mitä osastojakson aikana tapahtuu. Vanhemmat tarvitsevat tietoa myös siitä, mitä heiltä osastojakson aikana

odotetaan. Opinnäytetyö jää työelämäkumppanin käyttöön ja sen voi liittää osaksi osastolla käytössä olevaa aloituspakettia.

Tavoitteena on vähentää vanhempien epätietoisuutta siitä, kuinka lasta osastolla hoidetaan, mitä lapsen päivä osastolla sisältää, millaisia menetelmiä osastolla käytetään ja miten omahoitajuus käytännössä toteutuu. Tavoitteena on myös tuottaa tietoa osaston käytännöistä. Aina lapsetkaan eivät mielellään kerro esimerkiksi päivän kulusta ja siitä, mitä osastolla on tapahtunut. Opas voi toimia siltana ja keskustelun herättäjänä lapsen ja vanhempien välillä.

Oppaan aiheet valitaan sen mukaan, mitä keskusteluissa osaston henkilökunnan kanssa on sovittu ja mitkä elementit osastolla ovat tärkeitä. Opas antaa tietoa asioista, joista vanhemmilla ei välttämättä ole täsmällistä tietoa.

Useissa lähteissä kuvataan kirjallisen ja suullisen ohjeen yhdistämisen tärkeyttä. Torkkola, Heikkilä ja Tiainen (2002, 25) kuvaavatkin, että pelkän muistin varassa toimiminen on epävarmaa. Samalla tavalla toimitaan lastenpsykiatriassa. Tutustumiskäynnillä puhutut asiat voivat olla hankalia muistaa, jos ne ovat pelkän muistin varassa. Siksi oppaaseen on koottu asioita, joista tutustumiskäynnillä puhutaan ja jotka ovat osaston toiminnan kannalta keskeisiä.

3.1 Rajaukset

Opinnäytetyöaihe valittiin, koska olen nähnyt, kuinka vaikeaa perheellä on silloin, kun he kuulevat läheisen / lapsen sairastuneen. Silloin tiedon saanti on pahimman järkytyksen laannuttua tärkeää. Opinnäytetyö ei kerro tilanteesta juuri tiedonsaannin jälkeen, vaan silloin, kun lapsen sairaus tai häiriö on jo tiedossa ja lapsi on tulossa hoitoon. Lapsi voi oireilla kotona hoidon aloitusta ja perhe tarvitsee tietoa ja kannustusta, jotta se ei hämmenny lapsen oireilun edessä, vaan voi tukea lasta. Oppaaseen haluttiin tuoda nimenomaan sairaanhoitajan näkökulma ja kertoa hoidollisesta työstä osastolla, joten tässä työssä ei oteta niinkään mukaan sairauksista tai oirekuvasta kertomista.

3.2 Arviointisuunnitelma

Lastenpsykiatrian päiväosasto tulee saamaan valmiin oppaan käyttöön alkuvuodesta 2019 ja onkin jo puhuttu, että ottavat sen käyttöön pikimmiten. Osasto tulee muuttamaan uusiin tiloihin tämänhetkisen suunnitelman mukaan ennen vuodenvaihdetta ja toimintaa vielä suunnitellaan, mutta opasta tehdään tämänhetkisen tiedon pohjalta. Toiminta-ajatus ja menetelmät eivät osastolla kuitenkaan muutu, joten osastolla voidaan käyttää opasta jakson alussa annettavaksi. Joulun ajan osasto on ollut aiempina vuosina kiinni jouluviikon ja työntekijät palannevat työhön uudenvuoden tai loppiaisen jälkeen. Tästä alkaisi arviointijakso, jonka ar-

vioidaan kestävän kaksi-kolme viikkoa. Tämän jälkeen työntekijöiltä pyydetään lyhyttä arviota siitä, miten opas on otettu vastaan ja ovatko he itse kokeneet sen hyödylliseksi. Tämän arviointi liitetään opinnäytetyöhön ja arvioin myös itse omaa työtäni työn laadullisen, ajallisen ja taloudellisen onnistumisen ja tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta.

4 Lapsi ja perhe lastenpsykiatrian osastotutkimusjaksolla

Ennen osastojaksolle tuloa lapsi ja hänen läheisensä käyvät tutustumassa osastoon, tapaavat omahoitajan ja näkevät osaston tilan sekä lapselle varatun huoneen. Tässä tilanteessa lapsen läheisille annetaan tietoa osastosta ja sen toimintaperiaatteista. Koska tilanne on usein uusi ja jännittävä, vanhempien on vaikea sisäistää tietoa tällaisessa tilanteessa. Tuotettu opas antaa mahdollisuuden palata saatuun informaatioon uudelleen ja näin hälventää pelkoa tai jännittyneisyyttä osastojakson alkamisesta. Oppaassa annetaan myös tietoa siitä, kuinka lasta voidaan valmistella jakson alkamiseen.

Lasta usein jännittää tällaisen jakson alkaminen ja usein varsinkin pienemmän lapsen vanhemman on mahdollista olla lapsen mukana ainakin pari ensimmäistä päivää. Toki toivotaan, että lapsi voisi jäädä osastolle omahoitajan kanssa, jotta vanhemman läsnäolo ei vaikuta tasapainoisen ja luottavaisen suhteen kehittymiseen omahoitajan kanssa. Osaston elementteihin kuuluvat yhteisöllisyys, ryhmät ja erityisesti omahoitajasuhteeseen kuuluva yksilöllisyys, perheen kanssa tehtävä yhteistyö ja kahdenkeskinen yhdessä oleminen (Ivanoff ym. 2001, 267). Usein hoitajakset ovat 6 viikon pituisia ja sen aikana suhteen omahoitajan kanssa tulisi alkaa, kestää ja myös loppua.

5 Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja tietoperusta

Keskeisinä käsitteinä ovat: lastenpsykiatrinen hoitotyö, perhekeskeisyys, yksilövastuinen hoitotyö ja omahoitajuus. Käytän useita lähdeteoksia, jotta saan monipuolisen ja realistisen kuvan keskeisistä käsitteistä ja pystyn niitä käyttämään opinnäytetyöni toiminnallisessa tuotoksessa. Keskeiset käsitteet on valittu sen mukaan, mitkä asiat osastolla ovat tärkeitä ja millaisin perustein lapsia hoidetaan.

5.1 Lastenpsykiatrinen hoitotyö

Jari Sinkkonen kertoo artikkelissaan (2013, 8-9) että lasten mielenterveystyön tavoitteena tulisi olla reflektiokyvyn paraneminen. Reflektiokyky auttaa ymmärtämään omia ja toisten ihmisten psyykkisiä toimintoja, sekä lainalaisuuksia ja vastavuoroisuutta. Se on myös lähellä empatiaa. Lapsen täytyy ymmärtää, että hän ei voi tietää toisen ajatuksia, vaan on oltava kiinnostusta ottaa niistä selvää ja ymmärtää.

Lastenpsykiatrinen hoitotyö on usein pitkäaikaista ja siinä käytetään erilaisia hoitomuotoja. Keskeisenä tavoitteena voidaan pitää sitä, että lisätään ympäristön aikuisten kykyä ymmärtää lapsen oireilun taustaa ja autetaan lasta löytämään parempia tapoja ilmaista tunteitaan ja toimia haastavissa tilanteissa. Lapsi ja perhe ovat aina etusijalla lastenpsykiatrisen hoidon suunnittelussa. Myös lähiympäristö huomioidaan. Pääpiirteissään lapsen mielenterveysongelmat ilmenevät käyttäytymishäiriöinä, keskittymisvaikeuksina, ylivilkkautena, ahdistuneisuutena, masentuneisuutena, pelkotiloina ja lapsella voi olla jopa psykoottisia oireita. (Terveyskylä.fi. Lastenpsykiatria)

5.2 Perhekeskeisyys

Perhekeskeisyudessa tarkoituksena on se, että lapsen hoito toteutetaan tiiviissä yhteistyössä perheen kanssa ja heidän näkökulmansa ohjaa toimintaa asiakassuhteessa (toim. Koistinen, Ruuskanen & Surakka 2004, 17). Hoitoon kytketään perheen arjessa mukana olevat muut tahot, kuitenkin potilas ja perhe ovat toiminnan keskipisteessä (HUS, lastenpsykiatria). Perhe on oman itsensä asiantuntija, mutta usein tarvitaan tietoa ja erilaisia tukimuotoja sekä osallistumista lapsen hoitoon tilanteen mukaan (Koistinen ym. 2004, 17). On hyvä muistaa, että vaikka potilas tarvitsee tukea ja tietoa terveydenhuollosta, myös terveydenhuolto tarvitsee potilaan perhettä. Keskeistä perhekeskeisessä hoitotyössä onkin vuorovaikutuksellisuus ja vastavuoroisuus. Kun hoitaja asennoituu myönteisesti perheeseen ja huomioi heitä, saa perhe tarvitsemaansa positiivista tukea, jotta voi tukea lasta, hoitaa häntä, ottaa vastaan neuvontaa ja ohjausta sekä saada hyvää moniammatillista yhteistyötä. (Åstedt-Kurki, Paavilainen & Pukuri 2007, 33.) Jotta hoitosuhteessa saadaan aikaan avoin ilmapiiri, täytyy lapsen, vanhempien ja hoitavan henkilön välillä vallita perheen oman itsenäisyyden ja yksityisyyden kunnioittaminen, tämä näkyy ymmärtämisessä ja tilan antamisessa (Åstedt-Kurki ym. 2008, 134). Lapsen ja perheen toipumisen kannalta erityisen tärkeää on yhteydenpito omahoitajan ja vanhempien sekä perheenjäsenten välillä (Foster & Isobel 2017).

Vaikka lapsi on keskiössä potilaana hoidossa, tarkoitus on silti ottaa perheen näkökulma vahvasti huomioon hoitosuhteessa. Omahoitaja on käytännössä perheen omahoitaja, koska hän tukee lapsen hoidon yhteydessä perhettä merkitykselliseksi katsomallaan tavalla. Hän myös tuntee lapsen perheen ja tietää keitä kuuluu lapsen lähipiiriin. Hoito on tehokkaampaa, kun otetaan huomioon lapsen kotiolosuhteet ja tilanne kotona (Åstedt-Kurki ym. 2007, 32). Usein lapsen perhe tarvitsee tietoa, tukea ja kuuntelijaa. Myös vanhemmille varattu aika voi olla riittämätön, koska alkuun kuuluu tietynlainen tutustuminen ja tilanteeseen asettautuminen. Kun alkuun on päästy, varattu aika onkin jo lähes mennyt ja vanhemmille saattaa jäädä kasa kysymyksiä, joihin ei saatu vastausta.

5.3 Yksilövastuinen hoitotyö

Puhuttaessa yksilövastuisesta hoitotyöstä lapsen hoidossa kulkee mukana aina myös perhe. Lapsi on perheensä osa ja luonnollisesti perhe on kiinnostunut lapsen hoidosta ja tukee häntä tässä. Jo pitkään on ollut vallalla käsitys, että potilaskeskeinen hoitotyö voidaan parhaiten toteuttaa yksilövastuisen hoitotyön avulla. Tähän nimenomaan perustuu omahoitajan nimeäminen. Henkilön, joka kantaa vastuun potilaan hoitotyöstä ja sen koordinoinnista osastojakson ajan. Yksilövastuisessa / potilaskeskeisessä hoitotyön näkemyksessä korostuvat yksilöllisyys, jatkuvuus, kokonaisvaltaisuus ja koordinointi. Lastenpsykiatrian osastolla vastuullisuus ja itseenäisyys on omahoitajaparilla, kahdella hoitajalla perhettä kohden. Koska perhe muodostuu useista yksilöistä, joilla kaikilla on tärkeä asema perheessä, on tavoitteellisen ja monipuolisen yhteistyön kannalta parempi, että kyseessä on omahoitajapari, ei yksittäinen omahoitaja. (toim. Munnukka & Kiikkala 1995,110-111.)

5.4 Omahoitajuus

Omahoitajaksi nimetty hoitaja hoitaa lasta osastojakson aikana alusta loppuun asti. Hän hoitaa lasta ollessaan työvuorossa ja luovuttaa vastuun esim. omahoitajaparille. Hän on silti vastuussa lapsen hoidon suunnittelusta vuorokauden ympäri. Hän huolehtii siitä, että hoito sujuu hoitosuunnitelman mukaan. (Åstedt-Kurki ym.2007, 32.) Hänellä on myös vastuu lapsen väli- ja loppupalaverien pitämisestä ja niiden kirjaamisesta sekä lapsen hoitosuunnitelman muuttamisesta ja päivittämisestä, jos lapsen tilanne muuttuu. Omahoitaja tuntee perheen ja tietää perheen heikkoudet ja tuen tarpeen. Salenius ja Salanterä (2009, 120) kuvaavatkin, että omahoitajan työn täytyy perustua lapsen ja perheen yksilöllisen tilanteen tuntemiseen, koulutuksen tuomaan tietoon ja kokemukseen sekä intuitioon. Hänellä on myös ammattilaisena mahdollisuus luoda viranomaisten turvaverkkoa ja tarjota perheelle tietoa esim. tuetuista lomista ja muista tukimuodoista, joista ajattelee perheen hyötyvän tai jotka nousevat esille perheen kanssa käydyissä keskusteluissa.

Omahoitaja osastojaksolla on lasta lähinnä oleva aikuinen ja saattaa muodostua jakson aikana lapselle erittäin tärkeäksi. Omahoitaja on se, joka sanoittaa lapsen hajanaisia ajatuksia ja yrittää rakentaa niistä tarinaa (Sinkkonen 2013, 8-9). Omahoitajan tehtävänä on myös ottaa potilaan läheiset mukaan hoitoon ja kohdella heitä potilaan perheeseen kuuluvina, ei vieraina, vaikka he kävisivätkin lasta osastojakson aikana tervehtimässä. Potilaat ovat kokeneet, että omahoitajan antama hoito on positiivista hoitoa ja että on helpompaa vaikuttaa omaan hoitoonsa, kun on omahoitaja (Åstedt-Kurki ym. 2007, 32).

Omalla harjoittelujaksollani näin lapsen hiukan aukeavan kuorestaan omahoitajakeskustelujen aikana. Oli hienoa huomata hiljaisen lapsen tyyneen kuoreen tullut särö, kun lapsi vastasi vi-

haisena kysymykseen tunteista ja kertoi niistä puhumisen olevan vaikeata. Sinkkonen kertoo (2013, 9), että lapsen pitää saada tuoda vuorovaikutukseen kaikki tunteensa, myös viha. Silloin voidaan puhua lapsen turvallisesta kiintymyssuhteesta.

6 Hyvän oppaan tuntomerkit

Oppaassa on tärkeää kuvata se, kelle opas on tarkoitettu ja mikä sen tarkoitus on (Kygäs, Kääriäinen, Poskiparta, Johansson, Hirvonen & Renfors 2007, 126). Vanhemmille onkin tärkeää tuoda tietoon se, että opas on tarkoitettu nimenomaan heille ja että he voivat lukea sitä yhdessä lasten kanssa. Osaston esittelyssä tutustumispäivänä tulee niin paljon tietoa uusista asioista, että oppaalla uskotaan olevan paikkansa vanhempien muistin apuna. Torkkola ym. (2002, 29) painottavat, että kirjallinen ohje suullisen ohjauksen tukena on usein välttämätön. Tällöin vanhempi voi palata saatuun ohjeistukseen itselle sopivana ajankohtana.

6.1 Visuaalinen ilme ja teksti

Kuvat tuovat tekstiin väljyyttä ja visuaalinen ilme on tärkeä oppaan houkuttelevuuden kannalta. Psykiatrisessa hoidossa ei juurikaan ole eksakteja hoito-ohjeita kotiin, joita voisi kuvilla selkiyttää. Siksi oppaan kuvat toimivat tekstiin liittyvinä ns. kuvituskuvinä. Kuvat ovat otettu vapaasti käytettävissä olevien kuvien www-sivuilta, joten niihin ei tarvita käyttöoikeuksia.

Hoidon onnistumisen kannalta on oleellista, että vanhemmat saavat jo etukäteen tietoa osaston tärkeistä elementeistä. Asiakkaat ovat kokeneet suullisen ohjeistuksen tukena saatavat kirjalliset ohjeet hyödyllisinä. (Kygäs ym. 2007, 124.) Oikeakielisyys on myös tärkeää opasta laadittaessa. Tekstin on oltava ymmärrettävää myös ihmiselle, joka ei tiedä asiasta etukäteen (Torkkola ym. 2002, 46). Vanhemmat haluavat, että teksti on helppolukuista, koska lapsen hoito jo itsessään saattaa olla vanhemmille paljon mietteitä aiheuttavaa. Toki liian itsestään selvät asiat ovat oppaasta syytä unohtaa. Se voi tuntua vanhemmasta siltä, että hänet asetetaan lapsen asemaan. Kuitenkin ihmiset ovat erilaisia ja silloin on tärkeää muistaa, että se, mikä toiselle pikkutarkkaa piiperrystä, saattaa toiselle olla erittäin tarpeellista. (Torkkola ym. 2002, 51-52.)

6.2 Ulkoasu

Oppaan ulkoasun tulee olla selkeä ja houkutteleva. Vanhempien oppaaseen on hyvä kiinnittää huomiota, kun lasta hoidetaan, koska vanhemmat opasta yleensä enemmän lukevat. Palstoja on syytä olla yhdellä sivulla yksi, koska opas on A5-kokoinen vihkonen ja silloin kahden palstan ulkoasu voi vaikuttaa liian täyteen ahdetulta. Myös tekstin sekaan ripotellut kuvat jäisivät hyvin pieniksi ja saattaisivat jäädä turhan suttuisiksi. Koska myöskin sivumarginaalit ovat tällöin leveät, tulee oppaaseen ilmavuutta (Torkkola ym. 2002, 58). Pääotsikot ovat luonnollisesti suurempia ja värillisiä erotukseksi muusta tekstistä ja jokainen otsikko on omalla sivullaan.

7 Toteutusmenetelmä

Opinnäytetyö toteutetaan toiminnallisena opinnäytetyönä, josta tuloksena on opas vanhemmille. Opas on toteutettu osaston toiveiden mukaan mittatilaustyönä. Tällaisesta oppaasta vanhemmat löytävät tietoa, johon voivat uudelleen palata useaan kertaan osastojakson aikana. Sen lisäksi oppaan on syytä olla konkreettinen ja käsinkosketeltava, koska vaikka nykyaikana kaikki on verkossa, on kuitenkin vanhemmille tärkeää, että tieto on kompaktissa muodossa. Se voi olla näkyvillä ja helposti saatavissa. Siihen on mahdollista palata uudestaan, mikäli kysymyksiä herää.

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on olla ammatillisessa kentässä ohjeistamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä, tai kuten tässä tapauksessa, opastamista. Toiminnallisessa opinnäytetyössä onkin tärkeää, että sinä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi. (Vilka & Airaksinen, 2003, 9.)

7.1 Yhteistyöorganisaatio

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimii HUS:in lastenpsykiatrian päiväosasto, jossa hoidettavat lapset ovat iältään 6-12 -vuotiaita. Koska kyseessä on päiväosasto, lapset asuvat kotona ja tulevat osastolle arkipäiviksi. Jaksot alkavat maanantaisin, mutta lapsi ja muu perhe tulevat poikkeuksetta tutustumiskäynnille ennen jakson alkua. Viikonloppuisin ja arkipyhinä osasto on suljettu. lapset ovat osastolla päivän ajan klo 8-16.

Osastolla on 4 hoitopaikkaa ja 2 intensiivisen avohoidon paikkaa. Osastolla työskentelee hoitajien lisäksi osastonhoitaja, apulaisosastonhoitaja, lääkäri, psykologi, toimintaterapeutti ja perhetyöntekijä. Kierroilla saattaa olla mukana myös lastenpsykiatrian ylilääkäri ja sairaalakoulun opettaja. Vanhemmilla on mahdollisuus halutessaan tavata osaston työntekijöiden lisäksi sosiaalityöntekijää. Perhettä tavataan osastojakson aikana vähintään kerran viikossa perhetyöntekijän toimesta. Osastolla järjestetään myös perheiltoja, jolloin osaston lapset ja perhe voivat tulla yhdessä tutustumaan osaston tiloihin ja työntekijöihin. (HYKS, osastoesite.)

7.2 Opinnäytetyön aikataulusuunnitelma

Harjoitteluni lasten kanssa alkuvuodesta 2018 toi lopullisen päätöksen aiheen valinnalle ja tarkensi näkökulmaa. Tällöin tein myös suullisen sopimuksen työelämän edustajan kanssa. Aiheanalyysi sijoittui maaliskuulle 2018. Keväällä 2018 etsin aiheesta tietoa ja keräsin teoria-aineistoa. Kesäkuussa 2018 allekirjoitettiin opinnäytesopimus osastolla. Kirjoitin suunnitelmaa kesällä 2018 ja suunnitelman esittelen joulukuussa 2018.

Loppuvuodesta suunnittelen opasta, pohdin visuaalista ilmettä, muokkaan ammattikieltä ns. kansankieleksi ja yksinkertaistan sitä. Oppaan sisällöstä saan tietoa keskustelemalla osaston työntekijöiden kanssa. Olemme tavanneet nyt kahteen kertaan ja olen saanut luvan pyytää tietoa heiltä myös sähköpostitse. Aion lähettää heille raakaversioita joulukuun aikana ja pyrin

antamaan heille valmiin tuotteen käyttöön alkuvuodesta. Opinnäytetyöseminaari on tarkoitus olla helmikuussa 2019. Minua on pyydetty esittelemään opasta myös osaston henkilökunnalle heidän omassa kokouksessaan, joita on joka viikko. Tarkemmat päivämäärät tarkentuvat alkuvuodesta.

7.3 Aiheen merkitys kohderyhmälle

Osastonhoitajan kanssa on keskusteltu opinnäytetyön tekemisestä ja sille on annettu lupa. Kohderymänä oppaassa ovat lasten vanhemmat. Siksi oppaasta tehdään selkeä, yksinkertainen ja visuaalisesti miellyttävä lukea. Oppaassa halutaan tuoda esille ajatus, että kunnioitetaan vanhempia oman lapsensa asiantuntijoina ja että opas toimii vain yhtenä työkaluna, joka voi kuvata osastolla tehtävää työtä. Arvioinnin perusteena voidaan käyttää myös sitä, millaista oppaasta opinnäytetyöntekijä uskoisi hyötyvänsä.

8 Opinnäytetyön aikataulu

Kävin lokakuussa kaksi keskustelua apulaisosastonhoitajan ja osaston pitkäaikaisen hoitajan kanssa ja keskusteltiin siitä, mitä oppaassa olisi osaston puolelta hyvä olla. Myös sähköpostilla käytiin keskustelua oppaan sisällöstä joulukuun aikana. Oppaan valmistelu aloitettiin joulukuun alussa 2018. Oppaasta lähetettiin aika ajoin versioita toimeksiantajan edustajalle ja ohjaavalle opettajalle.

Osaston muutto ajoittui vuodenvaihteeseen, joten ymmärrettävästi osastolla oli kiirettä. Tammikuun opinnäytetyöhjauuskerran jälkeen oppaasta vielä karsittiin tekstiä ja lisättiin perhetyöntekijän osuutta. Kuvia saatiin isommiksi tekstin karsimisen jälkeen. Tämän jälkeen saatiin lupa oppaan viemiseen osastolle. Taittoa piti vielä sommitella, mutta opas luovutettiin osastolle 28.1.2019. Opas otettiin vastaan hyvin ja siitä pidettiin. Opas jätettiin osastolle käyttöön ja tutustuttavaksi,

Osastolle tehtiin oppaasta lyhyt kysely ja tulokset saatiin 15.2.2019. Henkilöstöpalaverissa, jossa oli mukana oh, aoh ja 8 hoitajaa sekä kaksi lääkäriä, opinnäytetyön tekijä piti oppaasta lyhyen esityksen. Tässä vaiheessa opas oli ollut osaston käytössä kolme viikkoa. Kolmen viikon aikana opasta oli annettu kahdelle uudelle perheelle. Esityksen jälkeen keskusteltiin oppaasta yleisesti ja tuli esille, että ainakin yksi perhe oli löytänyt oppaan sisällöstä huomautettavaa. Tämä asia luvattiin huomioida ja antaa vielä uusi versio oppaasta ja muokata taittoa osaston käyttöön tulevaan oppaaseen.

Osastonhoitaja arvioi, että opasta voisi jakaa jo ennen tutustumiskäyntiä olevissa verkostopalaverissa, jotta vanhemmat voisivat tutustua oppaaseen jopa ennen osaston näkemistä. Tätä pidettiin yleisesti hyvänä asiana.

9 Arviointi

Arviointi on tärkeä osa opinnäyteprosessia. Työelämäkumppanille lähetettiin sähköpostitse lomake (liite 1), jossa oli kolme kyllä - ei kysymystä ja kolme vapaan vastauksen kohtaa. Pääosa arvioinnista tehtiin lastenpsykiatrian osaston hoitohenkilökunnan keskuudessa. Heitä pyydettiin täyttämään lyhyt kysely, jossa lähinnä kysyttiin arviota oppaan käytöstä omassa työssä ja mielipidettä sen sisällöstä ja ulkoasusta. Myös mahdollisia perheen arvioita tiedusteltiin. Koska arvioiteja hoitohenkilökunnalta saatiin yhteensä viisi kappaletta, voidaan arviointia pitää suuntaa antavana, koska arviointia ei ole täyttänyt kuin vajaa puolet osaston hoitohenkilökunnasta.

9.1 Kyselyn tulokset

Ensimmäisenä kyllä - ei vastauksena kyselyssä tiedusteltiin oppaan hyödynnettävyyttä omassa työssä ohjattaessa perhettä. Tähän olivat kaikki vastanneet, että pystyvät käyttämään opasta hyödyksi omassa työssään.

Toinen kysymys oli avoin, ja siinä kysyttiin oppaan kiinnostavuutta ja merkitystä. Tähän oli annettu runsaasti positiivista palautetta nimenomaan siitä, että opas antaa hyvää perustietoa vanhemmille. Yhdessä vastauksessa arvioitiin, että opas ei antanut uusia oivalluksia työntekijälle itselleen.

”Opas on mielestäni hyvä ja avaava. Se on tehty hyvällä ajatuksella ja ammattillisesti.”

”Asiat on selitetty selkokielellisesti, palvelee perhettä,”

Kolmannen kysymyksen aiheena oli kysytty sitä, voisiko hoitotyöntekijä käyttää opasta omassa työssään. Vastaus oli kyllä - ei muodossa, ja kaikki olivat vastanneet kyllä.

Neljäs kysymys koski vanhempia ja sitä, olivatko he kommentoineet opasta ja miten. Neljässä vastauksessa vanhemmat eivät olleet kommentoineet opasta. Sen sijaan yhdessä vastauksessa olivat vanhemmat kommentoineet oppaan päiväohjelman sisältöä, jota luvattiin muokata sopivammaksi.

Viimeisenä kysyttiin, miten hoitotyöntekijä itse kokee oppaan. Informatiivisuutta pidettiin hyvänä neljässä vastauksessa.

” Antaa perheille tärkeää tietoa siitä, kuinka meillä lasta hoidetaan.”

”Antaa paljon oleellista tietoa osaston toiminnasta ja toiminta-ajatuksesta.”

Koska kysymyksessä kysyttiin omia mielipiteitä, oli kolmessa vastauksessa kuvia arvioitu hieman laadultaan huonoiksi tai epäsopiviksi.

Yhteenvetona voitaisiin todeta, että kaikissa vastauksissa oli koettu, että oppaasta on hyötyä ohjatessa perhettä osaston käytäntöihin ja jokainen vastaaja koki voivansa käyttää opasta hyödyksi omassa työssään. Lähes kellekään vastaajalle ei perhe ollut kyselyn mukaan kommentoinut opasta, mutta vapaassa vastauksessa oli maininta perheestä, joka oli kommentoinut oppaan sisältöä osaston päiväohjelman osalta.

Oma arviointini oppaasta on, että opas valmistui nopeassa aikataulussa ja sen jälkeen sain hyviä ohjeita oppaan tiivistämiseen ja tiedon jäsentelyyn. Tuloksena oli kompaktissa koossa oleva opas, joka omasta mielestäni ja vastausten perusteella antaa hyvää tietoa vanhemmille ja jota voi soveltuvin osin lukea lapsen kanssa yhdessä. Eli opas on informatiivinen.

9.2 Toteutuksen arviointi

Opinnäytetyön tavoitteena oli vähentää vanhempien epätietoisuutta lapsen hoidosta ja lisätä tietoa päiväohjelmasta oppaan avulla. Lisäksi tavoitteena oli antaa tietoa osastolla käytettävistä menetelmistä ja käytännöistä sekä kertoa omahoitajuudesta. Oppaasta saatiin selkeä, visuaalisesti miellyttävä ja eheä kokonaisuus vanhemmille annettavaksi. Oppaassa on tietoa vielä siitä, mitkä ammattiryhmät osastolla työskentelevät. Näiden asioiden pohjalta voitaisiin arvioida, että opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin.

Aikataulu hieman venyi suunnitellusta, koska oppaan sisältöä ja ulkoasua arvioitiin useasti. Opas kuitenkin saatiin osaston käyttöön ja lopullinen opinnäytetyön valmistuminen viivästyi suunnitellusta noin kaksi viikkoa. Oppaasta saatiin tällä aikataululla kuitenkin juuri oikeanlainen.

Taloudellisia kustannuksia ei opas juurikaan aiheuttanut. Matkat osastolle olivat ainoat kustannuksia aiheuttavat kulut. paljon myös kävimme keskusteluja sähköpostin välityksellä, joten matkakustannuksia olisi voinut aiheutua enemmänkin.

Oppaan tuloksia ja opasta voidaan hyvin hyödyntää osastolla ja samankaltaista ideaa voidaan hyödyntää muillakin osastoilla. Tämä opas on suunniteltu nimenomaan tälle päiväosastolle, jossa päivärytmi on selkeä ja lapset tapaavat vanhempiaan kuitenkin päivittäin ja ovat kotioloissa myös paljon jakson aikana.

10 Pohdinta

Pohdinnassa käydään läpi tutkimuksen luotettavuutta, jossa selvitetään kuinka todenmukaista tietoa tutkimuksella on kyetty tuottamaan (Kylmä & Juvakka 2014, 127). Eettisyys ja oman

oppimisen arviointi on myös merkittävää. Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset kuuluivat olennaisena osana tutkimuksen loppupuolelle.

10.1 Tutkimuksen luotettavuus

Koska opinnäytetyön lopullinen tuotos on opas tietyn osaston hoidossa olevien lasten vanhemmille, tarvitaan tietoa osaston käytänteistä ja menetelmistä osaston työntekijöiltä. Onkin käyty keskusteluja, joissa on puhuttu edellä mainituista asioista apulaisosastonhoitajan ja yhden osaston pitkäaikaisen hoitajan toimesta. Uskon saaneeni heiltä luotettavaa tietoa osaston toiminnasta ja työmenetelmistä.

10.2 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksessa ei haastateltu vanhempia eikä lapsia, joten eettiseltä puolelta tarkastellessa ei eettisiä ongelmia ilmennyt. Osaston arvioinnit annettiin anonyymisti ja sen antaminen oli täysin vapaaehtoista. Kommentteista ei voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa.

10.3 Oman oppimisen arviointi

Itse opin opinnäytetyötä tehdessäni kehittämään työyhteisöä ja pohtimaan sitä, minkälaisesta oppaasta olisi hyötyä sekä työyhteisölle että vanhemmille. Lähtökohtana omassa työssäni oli se, että saisin selkeän kuvan välitetyksi vanhemmille osastolla tehtävästä työstä. Mietin myös sitä, minkälainen sellainen opas olisi, josta itse tuntisin hyötyväni, jos oma lapseni olisi hoidossa osastolla.

Eniten ongelmia aiheutti itselleni tekstin karsiminen oppaasta. Lopuksi kuitenkin huomasin sen, että oppaassa oli ollut paljon tietoa, joka ei ehkä ollut vanhemmille niin tärkeää. Tieto oli lähinnä ammatillista ja ehkä kuitenkin ammattilaiselle kiinnostavampaa. Lopuksi osastolla opasta kiiteltiin selkokielisyydestä ja tiedosta, joka vanhempia enemmän kiinnostaa. Heillehän opas on tarkoitettu. Vaikeutta aiheutti myös se, että itselläni oli hankaluutta pysyä täysin asiapitoisissa ilmauksissa tekstiä kirjoittaessani. Tutkimuskieli ei ole minulle ominaista. Siksi oppaan kirjoittaminen oli minulle vapauttavaa, vaikka asiatyyliä siinäkin piti toki olla.

Innovatiivinen tutkimuksen tuotos on siksi, että osastolla ei ole aiemmin ollut vanhempien opasta. Siksi pidän tuotosta tärkeänä ja työelämää kehittävänä. Kehittämistyö ja kehittämismyönteisyys on tulevaisuuden työssä tärkeää, koska terveydenhuoltoala kehittyy jatkuvasti ja työntekijän täytyy pysyä kehityksessä mukana, Näin taataan vahva ammatillinen osaaminen.

Osastolla oli muutto ja uusiin tiloihin asettuminen vuodenvaihteen jälkeen. Heillä ei ollut oppaalle mitään määräaikaakaan, milloin opas olisi tullut olla heillä käytössä. Siksi oppaasta saatiin paljon ohjausta ohjaavilta opettajilta. Olin laittanut osastolle muutaman raakaversioon op-

paasta ja muutamia kysymyksiä, mutta muuton ja muun asettumisen takia sain niihin vastauksia tammikuun puolenvälin aikaan, jonka jälkeen vielä muokkasin ja tiivistin opasta. Tämän jälkeen sainkin oppaan osaston käyttöön tammikuun viimeisellä viikolla.

10.4 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että opas saatiin siihen muotoon, joka voitiin osastolle antaa ja vanhemmille luovuttaa. Toivon, että siitä on apua epätietoisille vanhemmille ja että se antaa tietoa, jota vanhemmat kaipaavat, Oman lapsen sairaus on hämmentävää ja ehkä myös pelkoa aiheuttavaa.

Jatkotutkimusehdotuksena on haastatella tai kohdentaa kysely jatkossa vanhemmille ja tutkia sitä, miten he ovat ottaneet oppaan vastaan. Onko siitä ollut heille apua tai onko se lisännyt heidän tietoisuuttaan osaston toiminnasta ja käytännöistä. Tällaisesta tutkimuksesta tulisi tärkeää ja arvokasta tietoa, jonka pohjalta opasta voisi lisätä muokata kohderyhmän toiveiden mukaisesti.

Lähteet

Painetut

toim. Hentinen K., Iija A. & Mattila E. 2009. Kuuntele minua - mielenterveyshäiriön käytännön menetelmiä Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino.

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino.

HYKS. Osastoesite. Lastenpsykiatria.

Ivanoff P., Kitinoja H., Rahko R., Risku A. & Vuori A. 2001. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Helsinki: Werner Söderström.

toim. Koistinen P., Ruuskanen S. & Surakka T. 2004. Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

toim. Munnukka T. & Kiikkala I. 1995. Ihmisen auttamisen lähtökohtia. Pukuri T:n artikkeli: Perheen ja omahoitajaparin yhteistyösuhde hoitotyössä lastenpsykiatrisella päiväosastolla. Tampere: Tammer-Paino.

Salanterä S. & Salenius P. 2009. Hoitotiedelehti. Omahoitajan toiminta lastenpsykiatrisella osasto-tutkimusjaksolla. Sastamala: Vammalan kirjapaino.

Sinkkonen J. 2013. Mikä lastenkodin arjessa hoitaa? julkaisusta Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa. Hanemediä.

Torkkola S., Heikkinen H. & Tiainen S. 2002. Potilasohjeet ymmärrettäviksi. Opas potilasohjeiden tekijöille. Tampere: Tammer-Paino.

Vilka H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Åstedt- Kurki P., Jussila A-L., Koponen L., Lehto P., Maijala H., Paavilainen R. & Potinkara H. 2008. Kohti perheen hyvää hoitamista. Helsinki: Werner Söderström.

Åstedt-Kurki P., Paavilainen E. & Pukuri T. 2007. Omahoitaja mahdollistaa potilaan ja perheen hyvän hoitamisen. Sairaanhoidajalehti.

Sähköiset

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. Lastenpsykiatria. Osastohoito.

<http://www.hus.fi/sairaanhoito/lasten-sairaanhoito/lastenpsykiatria/osastohoito/Sivut/default.aspx>

Viitattu 16.11.18

PubMed.gov. Foster K. & Isobel S. 2017. Towards relational recovery: Nurses' practices with consumers and families with dependent children in mental health inpatient units.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2872169>

Viitattu 30.9.18

Terveyskylä.fi. Lastentalo.fi. Lastenpsykiatria.

<https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/palvelut/helsingin-ja-uudenmaan-sairaanhoitopiiri/lastenpsykiatria>

Viitattu 16.11.18

Terve.fi. 2013. Lasten ja nuorten masennus ja mielialahäiriöt.

<https://www.terve.fi/artikkelit/76000-lasten-ja-nuorten-masennus-ja-mielialahairiot>

Viitattu 4.2.2019

THL. 2018. Lasten mielenterveys ja mielenterveyden häiriöt.

<https://thl.fi/en/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/lasten-mielentervey>

Viitattu 4.2.2019

Julkaisemattomat

Arokoski M. & Halmela J. 2018. Keskustelu osaston toiminnasta 22.10. ja 29.10.2018. Lastenpsykiatrian päiväosasto. Helsinki.

Lehto P. 2004. Väitöskirja. Jaettu mukanaolo, substantiivinen teoria vanhempien osallistumisesta lapsensa hoitoon sairaalassa. Tampereen yliopisto.

<http://www.uta.fi/kirjasto/vaitokset/2004/2004027.html>

Viitattu 15.12.2018

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake	22
Liite 2: Opas vanhemmille.....	23

Liite 1: Kyselylomake

Hei.

Olen tuottanut vanhempien oppaan osastollenne opinnäytetyönä. Olisin kiitollinen, jos voisitte arvioida oppaan hyötyjä työssänne tämän arviointilomakkeen pohjalta. Hakisin arviointilomakkeet pe 8.2. Arviointilomakkeen voi täyttää anonyymisti, käytän arviointia opinnäytetyöhöni.

Kiitos vastauksestasi

Miisa Ahonen

[Oppaan arviointi](#)

Ympyröi vastauksesi

Koetko hyötyväsi oppaasta ohjatessasi perhettä osaston käytäntöihin?

Kyllä

En

Miten kiinnostavana tai merkittävänä koet oppaan, onko opas innovatiivinen, oivaltava tai ammatillisesti kehittävä?

Voisitko käyttää opasta työssäsi?

Kyllä

En

Ovatko vanhemmat kommentoineet opasta?

Kyllä

Ei

Jos vastasit kyllä, miten?

Miten itse koet oppaan (informatiivisuus, toimivuus, käytettävyys, visuaalisuus, luettavuus)?

Liite 2: Opas vanhemmille

Lastenpsykiatrian päiväosasto opas vanhemmille

Tämä opas on tuotettu opinnäytetyönä yhteistyössä Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa (Tekijä: Miisa Ahonen)

Hyvä vanhempi tai lapsen huoltaja, tervetuloa lastenpsykiatrian päiväosastolle!

Lastanne hoidetaan lastenpsykiatrian päiväosastolla. Tämä opas on tarkoitettu teidän perheellenne ja antaa tietoa osaston toiminnasta ja käytännöistä sekä lapsille että vanhemmille. Voitte lukea opasta yhdessä lapsen kanssa ennen osastolle tuloa ja valmistaa lasta osaston käytäntöihin ja päiväohjelmaan. Lapsen hoito osastolla kestää noin kuusi viikkoa ja tätä opasta voitte hyödyntää hoidon aikana.

Toivomme, että opas voi myös toimia keskustelun herättäjänä teidän ja lapsenne välillä. Tämä opas antaa tietoa teille osastosta yleisesti ja jos kysymyksiä oman lapsenne hoidosta herää, voitte olla yhteydessä lapsenne omahoitajaan tai kysyä niitä viikoittaisissa tapaamisissa. Toivomme, että voimme hoitaa lastanne yhteistyössä teidän kanssanne.

Oppaan lopusta löydätte muistiinpanotilaa ja linkkejä, joista on saatavissa lisää tietoa

Omahoitajuus ja perhekeskeisyys

Omahoitajuus on osastolla tärkeä elementti. Jokaiselle lapselle nimetään heti osastojakson alussa omahoitaja, jonka kanssa lapsi työskentelee jakson alusta sen loppuun. Omahoitaja muodostaa lapsen kanssa yhteistyösuhteen ja toimii lapsen luotettavana aikuisena. Te vanhemmat tapaatte omahoitajaa viikoittain perhetapaamisissa sekä päivän alussa ja lopussa.

Omahoitajan tehtävänä on myös ottaa potilaan läheiset mukaan hoitoon. Perheenne tuki on lapselle ensiarvoisen tärkeää. Omahoitaja tukee suhdetta perheeseen ja on lapsen rinnalla kulkijan roolissa, tärkeä aikuinen ja se, joka osastolla on lapsen tuki. Omahoitajan kanssa käydään päivittäin keskusteluita ja omahoitaja on mukana erilaisissa hoitomenetelmissä, joita lapsen päivään kuuluu.

Omahoitaja tutustuu perheeseen ja lapsen tilanteeseen kokonaisvaltaisesti. Hän antaa teille vanhemmille työkaluja kotiin, miten voitte auttaa lasta kotona. Kuitenkin painotetaan sitä, että **te vanhemmat olette oman lapsenne asiantuntijoita** ja teette päätöksiä lapsen hoidosta. Lapsen hoito osastolla toteutetaan tiiviissä yhteistyössä perheenne kanssa. Perheen näkökulma ohjaa toimintaa yhteistyösuhteessa. Vaikka hoitoon kytketään mukaan perheen arjessa olevat muut tahot, lapsi potilaana ja perhe ovat toiminnan keskipisteenä.

Perhekeskeisessä hoitotyössä keskeisessä osassa ovat vuorovaikutuksellisuus ja vastavuoroisuus. Vaikka lapsi ja perhe tarvitsevat tukea ja tietoa terveydenhuollosta, myös terveydenhuolto tarvitsee teitä eli lapsen perhettä.

Omahoitaja on käytännössä teidän perheenne omahoitaja, koska hän tukee lapsen hoidon yhteydessä perhettänne. Hän myös tuntee perheenne ja tietää keitä kuuluu lapsenne lähipiiriin. Hoito on tehokkaampaa, kun otetaan huomioon lapsen kotiolosuhteet ja tilanne kotona. Lapsenne ja perheenne toipumisen kannalta erityisen tärkeää on yhteydenpito omahoitajan ja vanhempien sekä perheenjäsenten välillä.

Välittämällä on keskeinen merkitys lapsenne, teidän vanhempien ja sairaanhoitajan hoitosuhteessa ja yhteistoiminnassa. Usein lapsen perhe tarvitseekin tietoa, tukea ja kuuntelijaa. **Perhetyöntekijä tapaa teitä viikoittain perhetapaamisissa**, jossa on paikalla teidän lisäksi lapsen omahoitaja. Perhetyöntekijä hoitaa perheen asioita kokonaisvaltaisesti jakson aikana.

Yksilövastuinen hoitotyö

Yksilövastuinen hoitotyö tarkoittaa nimensä mukaisesti vastuuta yksilön eli lapsenne hoidosta. Yksilövastuisen hoitotyön näkemyksessä korostuvat yksilöllisyys, jatkuvuus, kokonaisvaltaisuus ja koordinointi.

Hoitaja huomioi lapsenne ja perheenne yksilölliset piirteet ja tuen tarpeet. Hoitaja ottaa vastuun lapsen hoidosta ja tekee päätöksiä hoidosta vastuullisesti ja itsenäisesti. Koska lapsen hoidossa mukana kulkee aina teidän perheenne, hoitaja kohtaa myös perheen yksilönä, koska jokainen perhe on erilainen.

Kokonaisvaltaisuudella tarkoitetaan sitä, että jokainen hoitotyöntekijä huolehtii lapsen kaikista tarvittavista hoitotoimista jakson ajan. Omahoitaja on vastuussa hoitotyön toimintojen toteuttamisesta johdonmukaisesti ja harmonisesti.

Omahoitajalla on suurin vastuu potilaan hyvästä hoidosta. Hän on yhteydessä teihin vanhempiin, jotta kaikki ovat tietoisia siitä, kuinka lapsi voi ja kuinka hänen hoitoaan toteutetaan.

Lastenpsykiatrinen hoitotyö

Lastenpsykiatrinen hoitotyö on usein pitkäkestoista. Siinä keskeisenä piirteenä voidaan pitää sitä, että lisätään lapsenne ympäristön aikuisten kykyä ymmärtää lapsen oireilun syytä ja autetaan lastanne löytämään parempia tapoja ilmaista tunteitaan ja toimia vaikeissa tilanteissa.

Lapsi ja perheenne ovat aina etusijalla lastenpsykiatrisen hoidon suunnittelussa. Myös lähiympäristö huomioidaan. Osastohoito on tarpeen silloin, kun halutaan hoitaa lasta tehostetusti ja auttaa lasta hallitsemaan hänelle tai ympäristölle hankalia oireita, tai jos poliklinikkakäynnit eivät riitä helpottamaan lapsen ja perheenne tilannetta. Lastenpsykiatrinen osastohoito on aina väliaikainen ratkaisu ja ensisijainen päämäärä on lapsen palaaminen entiseen elin- ja kasvu-ympäristöönsä.

Moniammatillinen tiimi

Näiden ammattiryhmien lisäksi moniammatillisen tiimin viikoittaiseen tapaamiseen osallistuvat mahdollisuuksien mukaan sairaalakoulun opettaja ja tarpeen vaatiessa muitakin ammattihenkilöitä.

Osaston päiväohjelma

klo 8-8.30 Lapset saapuvat osastolle

klo 8.30 Yhteinen toiminnallinen päivän aloitus monitoimitilassa

klo 9.00 Lapset lähtevät kouluun tai tapaavat asiantuntijoita

klo 11.30 Lounas

klo 13.45 Välipala

klo 14-14.45 Oman tekemisen tunti, jolloin lapsi voi tehdä päivän aikana tulleita läksyjä tai vaikka levätä

klo 14.45 Toiminnallinen päivän lopetus, esim. rentoutus

klo 15.30 Lapset lähtevät kotiin.

Ajat saattavat hiukan vaihdella esim. koulusta saapumisen takia, mutta kaikki toiminnot kuuluvat päivään. Päivään kuuluu myös omahoitajatuokioita, joissa omahoitaja voi lapsen kanssa esimerkiksi käydä läpi tulevan päivän ohjelmaa tai keskustella jostain muusta asiasta.

Osastolla järjestetään myös tutustumisiltoja, jolloin lapsen perhe voi tulla tutustumaan osastoon, sekä siellä työskenteleviin ihmisiin. Lapset yleensä mielellään esittelevät osastoa vanhemmilleen ja vanhemmilla on mahdollisuus kokeilla vaikkapa rentoutustuokiota.

Sairaalakoulu

Lapsenne käy osastojakson aikana koulua (Sophie Mannerheiminkoulu, Välskärinkadun yksikkö). Koulumatkat kuljetaan pääsääntöisesti osaston omahoitajan kanssa. Koulupäivän kesto on 2-3 tuntia, jotta koulu ei kuormittaisi lasta liikaa muutenkin erilaisten osastojaksoviikkojen aikana. Lapset opiskelevat koulussa pienryhmissä, joitakin yhteisiä tunteja lukuun ottamatta.

Mahdollisuuksien mukaan lasta totutetaan jakson loppupuolella palaamaan omaan kouluunsa ja ryhmäänsä. Tällöin omahoitaja on yleensä lapsen mukana koulupäivän aikana, koska lapsi on edelleen osaston potilaana. Lapsi ei tällöinkään ole koko päivää koulussa, vaan esimerkiksi aamu- tai iltapäivän. Riippuen lapsen voinnista, voidaan tapaaminen aamupäivän tuntien jälkeen sopia koulun alueelle, jolloin lapsi on aamulla mennyt suoraan kotoa omaan kouluun.

